

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО РУСКИ ЕЗИК ЗА III И IV КЛАС (ПЪРВИ ЧУЖД ЕЗИК – ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Настоящата програма е предназначена за учениците от III и IV клас, започнали да изучават руски език във II клас като първи чужд език. Тя е разработена св съответствие с приетите Държавни образователни изисквания за учебно съдържание в културнообразователната област „Чужди езици“ и е съобразена с Общоевропейската рамка за владеене на чужди езици. Използван е и опитът от досега действащите програми по руски език за училищата с ранно чуждоезиково обучение.

Целта на програмата е да очертае основните насоки на обучение в III и IV клас, да гарантира постигане на основните комуникативни умения от началния етап, описани в ДООИ за УС, да спомогне за интегрирането на обучението по руски език в общата учебна програма, съдействайки за цялостното личностно развитие на учениците. Учебната програма е представена в модул за III–IV клас поради изключителната близост на основните цели, които са поставени в началния етап на обучението по чужд език. Модулното представяне цели да направи обучението по-гъвкаво, да даде възможност на учителя да определя интензивността на учебния процес съобразно с напредъка и мотивацията на учениците, без да ги лишава от възможността за индивидуално развитие. Програмата включва минимално базово учебно съдържание, предвидено за усвояване в задължителната подготовка. При разширено изучаване на руски език с използване на часове от ЗИП и СИП е възможно диференцирано обучение, като надграждащото ниво само разширява и задълбочава предвиденото в програмата учебно съдържание, без да се прескачат определенияте от програмата нива по класове.

Учебната програма по руски език предлага оптимално използване на хорариума за развитие на видовете речева дейност:

- слушане;
- говорене;
- четене;
- писане.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО РУСКИ ЕЗИК В III И IV КЛАС

Целите на обучението по руски език в III и IV клас се определят в общия контекст на чуждоезиковото обучение в средното училище. Те се реализират на равнище комуникативна компетентност и образователни и възпитателни идеи, включващи специфичните особености на дадената възраст – познавателни способности, интереси, мотивация.

Общите цели на обучението по руски език на този етап се свеждат до формиране на елементарни навици и умения за слушане, говорене, четене и писане с приоритет на устната реч.

Постоянна цел е формиране у учениците на потребност от общуване на руски език, създаване на интерес към изучаването му и изграждане на положителна нагласа към учебния труд.

Обучението по руски език в III и IV клас трябва:

- да затвърди и доразвие комуникативните умения на ученика по руски език от пред-

ходната година на обучение;

- да поддържа и разширява интереса му към изучаването на чужд език и култура в контекста на родния език и култура;
- да развива основните умения в четирите вида речева дейност;
- да продължи натрупването на активен и пасивен речников запас;
- да способства формирането на ценностната система и адекватно социално поведение в духа на толерантност и интерес към други мнения и модели на поведение;
- да развива способностите на ученика за самостоятелно учене.

Специфичните цели на обучението по руски език са:

1. В областта на устната реч:

Говорене:

а) диалогична реч:

- правилно произношение и интониране, съобразено с фонетичния компонент на учебното съдържание;
- усвояване на средствата за моделиране на речево поведение в обсега на словесните действия, включени като компонент на учебното съдържание;
- съставяне на кратки диалози по образец;

б) монологична реч:

- построяване по опорни думи на отговор на въпрос, зададен от учителя;
- обединяване на няколко (около 5) изречения в монологично единство в рамките на усвоените знания;
- съставяне на кратко описание;
- съставяне на кратко повествование по теми, свързани с ежедневието на детето и заобикалящата го среда;
- кратък преразказ на елементарен прослушан/прочетен текст;
- участие в ролева игра.

Слушане:

- слушане на кратък текст със зрителна опора и разбиране на основното му съдържание и смисъл при повторно прослушване;
- начални умения за детайлно и селективно разбиране на кратки текстове в рамките на учебната комуникация.

2. В областта на писмената реч:

Четене:

- развиване на умения за изразително четене – синтагматично членение, произношение, ударение, интонация (в рамките на предвидения фоноречев минимум);
- начални умения за детайлно разбиране на кратки текстове в рамките на предвидената тематика;
- развиване на умения за езикова догадка.

Писане:

- правилно преписване на свързан текст, съдържащ изучен материал;
- писане на кратки диктовки (до 5 изречения) с изучени правописни особености;
- писмен отговор на въпрос – до 2 изречения към изучен текст;
- продуциране на кратък писмен текст – за собствена идентификация; картички; кратки описания или повествования (до 7–10 изречения) в рамките на изучената тематика.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)			
1	2	3	4	5	6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
<p>I.</p> <p>С</p> <p>Л</p> <p>У</p> <p>Ш</p> <p>А</p> <p>Н</p> <p>Е</p>	<p>Ученикът:</p> <p>– разбира въпроси, указания и съобщения на учителя, както и кратки реплики на свои връстници, свързани с личността и семейството му и с непосредствено заобикалящата го среда, ако се говори бавно и ясно;</p> <p>– разпознава думи и групи от думи в текстове с позната тематика и на тази база прави догадки за съдържанието им;</p> <p>– свързва слухов и зрителен образ, разпознава основните интонационни модели, както и жестове за потвърждение, отрицание и указание.</p>	<p><i>Учениците трябва да усвоят уменията за общуване в следните:</i></p> <p>I. ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ:</p> <p>1. АЗ И ДРУГИТЕ Моето семейство, семейни традиции. Дом, домашни задължения. Моите приятели. Покупки, хранене. Домашни любимци.</p> <p>2. МОЯТ ДЕН Училище, разписание, учебни предмети. Режим на деня. Ваканции.</p> <p>3. СВЕТЪТ ОКОЛО МЕН Град, село, забележителности (кино, театър, музей). Улично движение, поща, телефон. Пътешествия, екскурзии, транспорт.</p>	<p><i>Учениците трябва да преговорят, разширят и усвоят следните езикови знания, като езиковият материал не се въвежда теоретично:</i></p> <p>I. АЛФАВИТ. ФОНЕТИКА. ГРАФИКА</p> <p>1. Съотношение на звукове и букви. 2. Гласни и съгласни звукове. 3. Твърди и меки, звучни и беззвучни съгласни. 4. Ударение. 5. Правила за произношение. 6. Основни интонационни конструкции – за завършване на изказване(ИК-1), за специален въпрос (ИК-2), за общ въпрос (ИК-3).</p> <p>II. СЛОВООБРАЗУВАНЕ И МОРФОЛОГИЯ</p> <p>1. Състав на думата. 2. Съществително име: – одушевени, неодушевени съществителни; – род и число. 3. Употреба в речта на основните падежни значения: Именителен надеж: – активно действащо лице (подлог); – назоваване/посочване на лице, предмет (<i>Ето Нина. Вот книга</i>);</p>	<p><i>На учениците трябва да се даде възможност да:</i></p> <p>– работят в спокойна атмосфера на внимание и доброжелателност;</p> <p>– проявяват и развиват творческите си възможности;</p> <p>– участват в разговори;</p> <p>– водят диалози по зададени ситуации;</p>	<p><i>Междупредметните връзки се осъществяват по време на целия учебен процес в следните области:</i></p> <p>Български език и литература Опора върху придобитите знания и умения по роден език. Проблеми на интерференцията. Разширяват се социокултурните познания, свързани с национални традиции, обичаи, ценности, изучавани литературни произведения и произтичащите от тях прилики и различия. Математика Естествени</p>

<p>П.</p> <p>Ч</p> <p>Е</p> <p>Т</p> <p>Е</p> <p>Н</p> <p>Е</p>	<p>Ученикът:</p> <p>– разбира основната информация от съобщения, обяви, комикси, кратки откъси от разкази, приказки, написани на стандартен език;</p> <p>– разбира в подробности указанията в учебника, покани, съобщения, правила за игри, лични писма, картички и разпознава в тях някои социокултурни особености;</p> <p>– намира конкретна информация в обяви, афиши, кратки описания, откъси от разкази, приказки, както и в учебни справочници и речници;</p> <p>– се ориентира в текста и с помощта на илюстративния материал към него.</p>	<p>Свободно време, спорт.</p> <p>Любими игри, други увлечения (хоби).</p> <p>Отношение към природата.</p> <p>Обичаи, традиции, празници.</p> <p><i>Учениците трябва да усвоят основните словесни действия, роли в съответните сфери и места на общуване.</i></p> <p>II. СФЕРИ И МЕСТА НА ОБЩУВАНЕ:</p> <p>– вкъщи, на гости;</p> <p>– в училище;</p> <p>– на улицата, в магазина;</p> <p>– по телефона, в пощата;</p> <p>– в транспорта;</p> <p>– в непознат град;</p> <p>– в театър, в киното, в музея.</p> <p>III. РОЛИ НА ОБЩУВАНЕ:</p> <p>– събеседник;</p> <p>– домакин, гост;</p> <p>– пътник;</p> <p>– зрител, слушател.</p>	<p>– идентификация (<i>Меня зовут Анна</i>).</p> <p>Родителен надеж:</p> <p>а) без предлог</p> <p>– за принадлежност;</p> <p>– отсъствие на лице, предмет;</p> <p>– месец в дата.</p> <p>б) с предлози</p> <p>– изходен пункт за движение – <i>из, с</i>;</p> <p>– в конструкцията – <i>У кого что есть/чего нет</i>;</p> <p>– местонахождение – <i>у бабушки</i>.</p> <p>Дателен надеж:</p> <p>а) без предлог</p> <p>– адресат на действието;</p> <p>– за обозначаване на възраст на лице;</p> <p>– в безлични конструкции – <i>Мне весело</i>.</p> <p>б) с предлози</p> <p>– лице като цел на движението <i>к</i>.</p> <p>Винителен надеж:</p> <p>а) без предлог</p> <p>– лице/предмет като обект на действието;</p> <p>– в конструкцията с глагола <i>звать (Меня зовут Борис)</i>;</p> <p>б) с предлози</p> <p>– насоченост на действието с предлозите <i>в и на</i>;</p> <p>– време (час, ден).</p> <p>Творителен надеж:</p> <p>а) без предлог</p> <p>– оръдие на действие (<i>я рисую карандашом</i>);</p> <p>– в глаголни конструкции с глагола <i>заниматься</i>;</p> <p>– за професии на лица с глаголите</p>	<p>– слушат</p> <p>автентична руска реч;</p> <p>– използват</p> <p>разнообразни учебни и онагледяващи материали,</p> <p>аудио- и видеозаписи;</p> <p>– учат и работят самостоятелно;</p> <p>– работят в екип, участват в работа по двойки, в малки групи;</p> <p>– участват в ролеви игри, симулации;</p> <p>числа и извършване на действия с тях, сравняване на величини, дати, геометрични форми, мерни единици.</p> <p>Изобразително изкуство</p> <p>Цвят, форма, дейност – рисуване, умения да изразяват естетически чувства и отношение при възприемане на обекти от обкръжаващата действителност, способност да разпознават средства за визуална комуникация в бита, способност да проявяват въображение.</p> <p>Музика</p> <p>Развитие на слуха, изучаване на песни, музикални инструменти, ритъм.</p>
--	---	---	--	---

<p>III.</p> <p>Г</p> <p>О</p> <p>В</p> <p>О</p> <p>Р</p> <p>Е</p> <p>Н</p> <p>Е</p>	<p>Ученикът:</p> <p>– води елементарен разговор на познати теми, като задава и отговаря на конкретни, просто и ясно формулирани въпроси, следва и дава несложни инструкции, представя накратко минали и настоящи събития, изказва намерения за бъдещето ;</p> <p>– изразява желание да получи информация, предмети или услуги при пазаруване, в поща, в библиотека;</p> <p>– води кратък личен разговор по телефона, когато събеседникът му говори бавно и ясно;</p> <p>– използва елементарни езикови средства, произношение и интонация, които не пречат за осъществяване на общуването, мимики и жестове за преодоляване на комуникативни проблеми.</p>	<p>IV. СЛОВЕСНИ ДЕЙСТВИЯ</p> <p>1. Съобщава или задава въпрос за:</p> <ul style="list-style-type: none"> – лице, предмет, събитие; – място, време на действие (движение); – количество; – качество; – принадлежност на предмет. <p>2. Изразява:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оценка на лице, предмет, постъпка; – положително/отрицателно отношение; – учудване, предпочитание, радост, интерес. <p>3. Изразява:</p> <ul style="list-style-type: none"> – съгласие; – отказ; – молба; – съвет; – разрешение за извършване на действие. <p>4. Речев етикет:</p> <ul style="list-style-type: none"> – приветствие, обръщение, привличане на внимание; – поздравление, отговор на поздравление; – пожелание, връчване на подарък, благодарност; – извинение; – сбогуване. 	<p><i>бъть, стать;</i></p> <p>б) с предлози</p> <ul style="list-style-type: none"> – съвместност на действието с предлога <i>с</i>. <p>Предложен падеж:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за място с предлозите <i>в, на;</i> – за средство на предвижване с предлога <i>на;</i> – за съдържанието на речта/мислите с предлога <i>о</i>. <p>4. Местонамения:</p> <ul style="list-style-type: none"> – значение и употреба на лични, въпросителни, притежателни, показателни местоимения; – определителни и отрицателни (<i>никто, ничто</i>) местоимения в именителен падеж. <p>5. Прилагателно име:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пълни прилагателни; – съгласуване на съществителните по род, число и падеж; – кратки прилагателни в ограничен набор (<i>рад, готов, занят, должен</i>). <p>6. Числително име:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бройни до 100 в И.п.; – в съчетание със съществителни (<i>една книга, два года</i>). <p>7. Наречия:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за място; – за време; – за начин на действие (<i>медленно, быстро</i>); – предикативни (<i>можно, нельзя</i>). <p>8. Глагол:</p> <ul style="list-style-type: none"> – инфинитив (разпознаване, употреба в най-разпространени конструкции – <i>хочу гулять, люблю</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – участват в подходящи за възрастта им учебни проекти; – участват в разнообразни извънурочни дейности; – използват индивидуални стратегии за учене, самообучение, самоконтрол, за компенсиране на недостига от знания и умения при общуване; 	<p>Физическо възпитание и спорт</p> <p>Указания и команди по възможност задавани на руски език. Игри; екипност. Здравно-хигиенни правила.</p> <p>Човек и природа</p> <p>Родно място, географско положение. Природа, годишни времена, опазване на природата и околната среда. Човек и общество. Национална идентичност, национални символи, семейство, професии. Правила за улично движение. Правила за учтиво поведение в</p>
--	---	---	--	--	---

<p>IV.</p> <p>П И С А Н Е</p>	<p>Ученикът:</p> <p>– пише кратки биографични данни;</p> <p>– пише картичка, в която изразява пожелания или съобщава лични преживявания, като използва елементарни езикови средства, правопис и пунктуация, които не затрудняват разбирането.</p>	<p>V. СОЦИОКУЛТУРНИ ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Имена. • Разположение на картата, столица (някои забележителности). • Природно-климатични условия. • Държавен флаг. • Детски фолклор. • Детски игри. • Празници, традиции. • Особенности на речевото поведение и речевия етикет. 	<p><i>рисовать</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> – време – сегашно, минало и бъдеще; – вид на глагола – на ниво разпознаване на свършен и несвършен вид; – основи на глагола – I и II спрежение; – глаголи за движение – <i>идти/ходить, ехать/ездить</i>. <p>III. СИНТАКСИС</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Видове просто изречение: <ul style="list-style-type: none"> – двусъставно; – едносъставно (<i>Холодно. Пишите!</i>) 2. Въпросителни изречения. 3. Словоред в простото изречение. <p>IV. ЛЕКСИКА</p> <p>Лексикалният базов минимум включва основна активна лексика (около 500–600 лексикални единици – думи, словосъчетания, устойчиви словосъчетания), необходима за речева комуникация по теми и ситуации, определени от тематичните области (чрез изразяване на посочените в програмата словесни действия). Лексикалният базов минимум включва и формулите на речевия етикет.</p>	<p>– изпитват удовлетворение от постигнатите резултати.</p>	<p>обществото.</p> <p>Домашен бит и техника</p> <p>Изпълнение на различни задачи по указание на учителя и познания за материали от заобикалящия ги бит.</p> <p>По възможност дидактическа експлоатация на новите технологии за информация и комуникация.</p>
---	--	--	---	---	---

V. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на постиженията на ученика по руски език в III и IV клас се извършва предимно въз основа на устната реч. Детето се насърчава, като не остават без внимание и се поощряват положените усилия от негова страна, след което плавно и постепенно се преминава към оценяване на постигнатите резултати. Учителят осъществява непрекъснат и пряк контрол върху работата на учениците. Текущата „оценка“ има насърчителен характер. Обявяват се резултати от различните игри, излъчва се победител, посочват се и се коментират пред класа най-добрите работи, използват се окуражителните знаци и т.н. Постепенно се въвежда и текуща оценка за системно отчитане на напредъка на детето. Характерът на проверката съответства на структурата на учебното съдържание и се подчинява на нейната логика. Постепенно се въвеждат несложни тестове, в които чрез картинки, отговори с да/не, идентификация или съотнасяне, графични изображения се проверява разбирането на прослушан или прочетен текст, а най-вече се цели свикването на децата с този вид проверка на знанията и уменията.

При комуникативните упражнения се оценява свободата и уместността на изказването, дава се възможност на детето да използва езика в реалното училищно общуване, като тактично се поправят грешките, нарушаващи най-вече общуването. Като се има предвид, че при обучението по руски език във II клас се формират и автоматизират правилни говорни умения – произношение и речепораждане, учителят има трудната задача да следи, анализира и коригира допусканите грешки, да търси начин за избягването им, без да нанасява чувствителната детска душа.

От учителя се контролират постиженията на ученика във всички видове речева дейност, като не се забравя, че приоритет е устната реч. Отчита се възпитателното въздействие на оценката, която на този етап следва да мотивира учениците за общуване на чужд език, да формира правилни критерии за самооценка и го стимулира за по-добра работа. Особено важно е формите на оценяване да бъдат разнообразни и да отчитат системно постиженията на ученика при различните дейности: работа в час (с целия клас, в група, самостоятелно); изпълнение на домашни работи; разработване на материали по проекти; индивидуални прояви и др.

VI. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

Обучението по руски език в началната степен на образованието се подчинява на общите принципи на чуждоезиковото обучение – комуникативност и прагматическа насоченост. Основният подход за подбор и представяне на езиковия материал е комуникативно-дейностният.

Учебно-възпитателният процес по руски език като чужд език представлява йерархия от дейности с комуникативен характер. Този процес предполага усвояване на езиковите явления като средство за речево общуване. Езиковите средства се възприемат, запомнят и използват единствено в контекста на комуникацията. Основната цел на обучението е овладяване на умения за взаимодействие с носителите и говорещите на изучавания език, т.е. постигането на комуникативна компетентност. От това следва, че основна единица на обучението е минималната единица на речевото общуване – словесното действие.

Водещи в обучението са тематиката, сферите, местата и ролите на общуване, материализирани чрез словесните действия. Ключов принцип в организацията на учебното съдържание е ситуативно-тематичният.

В контекста на комуникативно ориентираното обучение намират отражение съвременните тенденции за широко приложение на активните методи. Особено в първия етап

от усвояването на езика активно се използват колективните форми – игрите, симулациите, работата в малки групи и по двойки; използват се различните видове дейности и междупредметните връзки, което позволява детето да не е само обект на въздействие в процеса на обучение, но и активно ангажиран субект. А дейностите, които се извършват в процеса на обучение са насочени не само към речевото развитие на децата, но и към цялостното им интелектуално развитие. В това отношение голяма и нова е ролята на учителя, който се превръща в помощник и организатор на процеса на обучение и общуване, а не просто преподаващ знания. Общуването на чужд език вече не е само етап от урока, а основа за построяване на учебно-познавателната дейност. Както и при обучението във II клас и в следващия етап е важно да се помни, че детето в тази възраст опознава действителността чрез въображаемото, игровите практики и символизации – песен, танц, жест, рисунка, изображение, като интелектуалната дейност на децата е свързана най-вече с изображението. Постепенно в обучението се включват елементи на запознаване с езиковата система, базиращи се най-вече върху познанията на децата по роден език, и въпреки това системата на обучение не предполага стройна граматична прогресия. Продължава изграждането на интонационно-произносителни навици, постепенното натрупване на активен и пасивен речников запас. Изграждат се елементарни умения за диалогична и монологична реч и подход за глобално разбиране, започва постепенен процес на огромяване и запознаване с основните правописни норми в руския език, все по-голямо място заема работата върху четенето (техника на четене, видове четене, разбиране при четене).

В обучението в началния етап се спазват следните принципи: обучението се осъществява в среда възможно най-близка до естествената среда на детето; особено внимание се обръща на мотивацията – обучението не бива да се осъществява насила и трябва да е съобразено с интересите на децата – детето не бива да скучае; обучението следва естествения път, по който детето усвоява майчиния език – тоест, приоритет, както и във II клас, остават разбирането и говоренето. Ранното чуждоезиково обучение способства и за това, детето по-добре да разбере „чуждия“ свят и да осъзнае собствената си национална идентичност и култура.

Разработването и реализирането на нова езикова политика в ранното чуждоезиково обучение предполага отказ от авторитарната методика. Приоритет в началната степен на образование е личностно ориентираното обучение – с внимание към цялостното развитие на личността на детето, възможността за включването на неговата фантазия и творчество в учебния процес, изграждането на умения за социално въздействие на децата помежду си, възпитанието на такива качества като любознателност, откритост, търпимост, готовност за общуване. Чуждият език продължава да е не толкова и не само средство за обучение, а преди всичко средство за естествено общуване с децата. Учителят трябва да предостави възможност на детето да твори заедно с него учебния процес, като обект са не само комуникативните умения, а и цялостното развитие на детето, неговата активност, самостоятелност, интелект, творчески заложби.